СУЗІР’Я ЗЕЛЕНИХ РИБ

Небувальщина

Піду до неї і скажу: "Кохана, може, не треба?"

Вона гляне на мене вологими оленячими очима і злякано запитає: "Чого не треба? Про що ти?"

І тоді я оповім їй про те, ідо зі мною вчинив цей чаклунський вечір. Я став іншою людиною і не можу більше жити, як раніше. Хочу, щоб і ти збагнула, щоб пішла зі мною у небувале….

Йду. Поспішаю. Проміння неонових ліхтарів, колихаючись, підганяє мене. Різьблене кленове листя падає з нічних сутінок, лягає під ноги, щоб навіки заснути на холодному чужому асфальті. Я боюся наступити на нього, обминаю, і тому моя хода химерна і плутана.

А ось і її будинок. Із зоряних хоромів наддніпрянських схилів я пірнаю у сутінкову печеру під’їзду, піднімаюсь по сходах. Діти з щасливим вереском з’їжджають по перилах. Ще одна групка підлітків, уткнувшись носами один до одного, розглядають філателічний альбом, міняють марки.

А надворі полум’яна зоряна ніч.

Я дзвоню. Як все зручно? Натиснув кнопку — і вона почує там, в далекій кімнаті. Електрифікована печера.

Відчиняються двері, на мене пашить французькими духами і тушеною під томатом рибою. Поблискують її здивовані очі.

— Що сталося? Я ж чекаю тебе завтра вранці. Хіба ми що-небудь забули?

— Забули! — сміюся я. — Ми все забули. А я тепер згадав…

— Заходь, — тривожно каже моя наречена. — Дивно, але мені здається, що все в ажурі. Замовлено десять машин. — Вона, загинаючи пальці з фіолетовим манікюром, рахує. — Для нас з тобою "Чайка" — одна. Для батьків та головніших гостей три "ЗІМ" и. Для всіх інших шість "Волг". Шикарно, чого ж ще треба? Запросили всіх потрібних людей, навіть з десяток неважливих персон на всяк випадок. Випивки досить, про все інше потурбувалася мама. Я не розумію, чому ти схвильований, мій любий? Мамо, мамо!

— Зажди, — затуляю я долонею її повні вуста. — Не клич мами. Я прийшов розмовляти з тобою. Це надто серйозна розмова…

— Тоді зайдемо до моєї кімнати, — дивується вона. — Щось мені не подобається сьогодні твій погляд. Очі поблискують. Рум’янець нездоровий. Може, ти хильнув?

— Хильнув, — сміюся я. — Зоряного трунку, космічного вина.

— Недоречні жарти. Ну, кажи швидше, що сталося. Бо я маю йти на кухню там ще парити, варити на півночі. Завтра, знаєш скільки гостей напре? Мама каже, що ротів з триста треба буде нагодувати…

— Ротів? — вражено перепитав я. — Вона гостей ротами величає?

— Ай, не присікуйся до слів. Це ж фігурально…

— Ах, так! Пробач, я забув, що це фігурально.

Ми в її кімнаті. Знайомий запах делікатних парфумів, які так дражнили, так манили мене недавно. Чому ж нині вони дратують мене? Може, тому, що за вікном між осінніми деревами сумовито сяють зірки і на байдужий холодний асфальт лягають самотні кленові листки?

— Ну, я слухаю…

— Кохана, може, не треба?

— Чого не треба? Про що ти?

Вона запитала точно так, як я гадав. І такий же вираз на обличчі — наївний, трохи збентежений і примхливий. Що ж — буду рубати навідліт, без дипломатії.

— Може, не треба завтра палацу одруження, весілля, гостей… Може, не треба нам всієї цієї скукоти? Га?

У неї очі кругліють, як у окуня. Вона рвучко підступає до мене, принюхується.

— Ану, дихни. Точно, випив…

— Та ні ж, ні! — намагаюся відсторонитися я. — Сприймай мене найсерйозніше. Сьогодні зі мною сталося неймовірне, і я хочу, щоб ти теж відчула. Послухай, кохана! Зорі обняли мене, напоїли солодкою отрутою і я вже не можу бути таким, як раніше…

— Послухай, мій любий, — рішуче обзивається наречена, — все це прекрасно, і ми після весілля обговоримо твій ліричний настрій. Я сама з радістю вип’ю твоєї зоряної отрути, але ж тепер не на часі. Май же краплину глузду?

— Це не настрій, — відчайдушно запевняю я. — Я відчуваю, що настала чарівна мить. Якщо ми не ввійдемо в неї, якщо не спіймаємо її ось тепер, негайно, — завтра буде пізно…

— Яка мить? Що за рожевий туман?

— Небувале. Сьогодні все можливе. Я відчув потаємну глибину світу. І такими смішними і непотрібними здалися мені наші приготування до весілля…

— Ти просто не хочеш? — крижаним голосом запитує вона і, одступивши крок назад, вгвинчується в мене холодним поглядом. — Ти закохався?

— Зажди! — притуляю я долоні до грудей. — Не треба мелодрами. Я ж прийшов до тебе, я кличу тебе до небувалого. Я мріяв, що ти збагнеш все з півслова…

— Не муч мене, кажи по-людськи…

— Тоді не збивай мене, вислухай. Давай присядемо і подивимось один одному в очі. Ти не поглядай на двері, нікуди не подінеться твоя риба в томаті. Ось так, заспокойся… Уяви, що ти не наречена, що я не твій майбутній чоловік. Ми діти, граємося в пісочку на березі ріки… Ось так я відчув себе нині, під зорями. І раптом диким й безглуздим мені здалося те, що має статися завтра. І не лише те, а й інше — вчорашнє, сьогоднішнє, повсякденне. Я покохав тебе, хочу, щоб ти була поруч, щоб ми спільно шукали шлях у майбуття. Але до чого тут палац одруження, де чиновники запишуть нас у папери, де байдужі люди офіційно поздоровлятимуть нас? До чого тут весілля на сто персон? До чого наше кохання і риба в томаті? Наше щастя і московська ковбаса? Наші почуття і горілка з перцем?

— Боже мій! — з жахом скрикнула наречена. — Ти все змішав докупи. Вінегрет. Наше кохання само по собі, а люди до того не мають діла. Звичайнісінька традиція, повага до рідних, знайомих. Навіщо ускладнення, психологізми?

— Не збагнеш, не ухопиш мого настрою, — з болем зітхнув я. — А мені так хотілося, щоб ти зрозуміла. І тоді відкрилося б неймовірне…

— Яке неймовірне?

— Чари. Ми все ввели у колію звичайності. Це жахливо. Ми рвемо квіти і даруємо їх, кому попало. Зустрічаємо офіційного гостя — квіти, коханій — квіти, мертвякові — квіти. Блюзнірство! Сонячний дарунок ми нещадно кидаємо під ноги рутинній звичці. Я б заборонив рвати квіти взагалі. Хай би вони були під захистом закону. Хай би до них приходили люди так як приходять віруючі в храм, хай уклонялися б красі, як поклоняються Богу. Зажди, не зупиняй мене, я кажу те, що треба. Саме так і кохання: його не слід вводити у рутину — загси, весілля, урочистості. Почуття зірване, втоптане в бруд звичайності. "Гірко, гірко!" — і ми повинні цілуватися перед п’яними очима гостей. Ганьбище! А кохання — воно не для чужого ока, то інтимні обійми квітки і сонця. Чи чуєш? І я не хочу, щоб нашу квітку оплювали роти, які жадібно пожиратимуть рибу в томаті та московську твердокопчену ковбасу після горілки з перцем! Не хочу! Я збагнув щось заповітне. І прийшов до тебе, щоб переконати тебе: давай втечемо!

— Куди? — сплеснула долонями наречена.

— У безвість. У казку.

— Мій друже, — з острахом сказала вона. — В тебе гарячка, безумовно. Так нормальні люди не діють. Треба викликати психіатра, невропатолога. Боже мій, хто б міг подумати?..

— Зажди, — затято-весело скрикнув я. — Мені навіть приємно, що ти вважаєш мене божевільним. — Отже, все гаразд. Бо я не хочу бути нормальним. Тільки божевільна риба могла вийти з океану на сушу. Лише божевільна мавпа могла стати людиною. Чуєш? А ми хочемо бути нормальними людьми перед оком безмірного Космосу! Яке мізерне бажання! Ти поглянь, що діється? Щезли межі Всесвіту, зорі розлітаються у безмір, розриваючи тугі обійми гравітаційної неволі, галактики розкручуються спіралями, прагнучи вирватися з вогняного лона у примхливий необмежений політ, планети породжують мисляче життя на своїй поверхні, щоб через нього подолати тиранію тяжіння і сягнути Свободи. Чуєш? Всесвіт прагне Свободи, і епоха Пізнання — то Епоха звільнення Розуму від програми Природи. Навіть несвідома речовина бунтує в атомних надрах своїх, щоб вирватися на таємничий шлях імпровізації, а люди добровільно замикають самі себе у тисячі алгоритмів побутових та інших програм — звичок, мод, систем, ідей, уподобань, почуттів, переконань.

— Ти що ж — повстаєш супроти всіх здобутків

історії? — вже насмішкувато запитала наречена. — А що пропонуєш?

— Імпровізацію. Небувале, — палко сказав я. — Щоб сьогодні ти не знала, що трапиться на твоєму шляху завтра, щоб в цю мить ти не відала, який сюрприз тобі готує наступна мить…

— Це жахливо!

— Це прекрасно. Як у казці. Ти читала народні казки? Там герої не знають, що їх чекає? О, народ наш мудрий, він знав, що радість лише в незвичайному. І коли кінчалася казка? Коли, я тебе питаю? Коли звучали останні слова: "І одружилися вони, і народили дітей, і досягли межі своїх бажань. І я там був, мед-пиво пив". Ха-ха-ха! Здорово, іронічно завершував народ казки…

— Чого ж ти хочеш?

— Піти в небувале.

— Як?

— Ще не знаю. Ми вирішимо разом. Ти глянь — руйнуються всі уявлення про світ. Всі обриси умовні. Людина відділена від Всеможливості лише рутинною звичкою, традицією, страхом втратити свою особистість. О, невігласи! Вони втрачають особистість щомиті, вони навіть не мають її. Народження — смерть! Ефемерна мить. З пітьми в пітьму через рефлекс умовного існування. І це тоді, коли людина невмируща, бо вона — всеосяжна. Щоб відкрити ту свою можливість, вона повинна зробити лише одне: прокинутися! Прокинутися з світу програм у світ імпровізації, казки. Сама природа підказує нам небувале рішення, перед нашими очима тисячі знаків, ієрогліфів, а ми не хочемо їх прочитати. Нам розум дав у руки страшну зброю пізнання Таємниці, а ми почали тим вогнем штампувати холодильники, автомашини, унітази, парфуми, гвинтівки, балістичні снаряди, мільйони дрібниць, які захаращують землю і психіку, і формують свідомість нових поколінь по образу й подобію своєму. Ти розумієш?

— Які знаки? — втомлено запитала вона. — Що ти фантазуєш?

— Лавина знаків. Від давнини донині. Гусінь — звичайна, тривіальна гусінь, яка пожирає листя дерев, перейшовши стадію лялечки, стає чарівним небесним створінням, літаючим метеликом. Ти збагнула? Від плазуючої тварі, від гидкого дракончика, який лише й знає, що жерти зелень, — до казкової барвистої істоти. Це ж чудо. То знак для людей. А ми не розуміємо. Такий шлях суджено всій природі, від примітивного проживання на поверхні планети — до космічного всебуття. Але для цього треба не боятися нового народження, кохана! Чуєш? Як гусінь самоз’їдається в лялечці, щоб стати метеликом, так і нам — людям — не

треба боятися небувалого. Втратити себе щоб віднайти в іншому вигляді, в іншому світі, з іншими, нечуваними можливостями!

— Ти що ж — пропонуєш самогубство?

— Боже мій! Як ти примітивно зрозуміла мене! Не самогубство, а розширення свого розуму у неосяжність, своїх чуттів у невимірність. Не аналізуй інтелектом, а відчуй серцем, що я мовлю тобі. Можливостей безліч, а найголовніша — в нас, у нашій волі і безстрашності. Можна лежати на дровах і замерзати від холоду. Можна жебрати, никаючи від села до села в жалюгідному ганчір'ї, несучи в торбі королівське убрання і нечуваний скарб. Ми — такі жебраки. В серці людини — найбільша сила Всесвіту, Сила Казки. Природа діє за програмою, вона — дитя необхідності, а людина — дух вічної зміни й бунту, дитя імпровізації. Ми вже можемо міняти своє тіло, відкривати нові почуття, поглиблювати координати Всесвіту. Ми можемо стати Новими Деміургами, Творцями. Ми можемо ввійти в Новий Світ, в Небувалу Світлицю Краси і Любові, а боїмося порушити павутину вигаданих нами ж "законів". Ті закони — лише відображення рубежів, до яких ми посміли пізнати Матерію. Ми гадаємо, що Матерія — Мати Світу косна і байдужа, обмежена і нерозумна. Який забобон. Ми по-блюзнірськи принизили власну матір, оплювали її своїми вимірами, доктринами і жалюгідними уявленнями. А вона — Світоносна Наречена, яка вічно чекає Чистого Коханого, який би дав їй нове натхненне життя у невимірності Свободи. Матерія народжує те, чого ми бажаємо. Ми ґвалтуємо її, і вона від того незаконного шлюбу породжує хижаків і драконів, блощиць і крокодилів, Гітлерів і Неронів, жандармів і шпигунів, гадюк і вбивць. Вона корчиться в муках землетрусів і вулканічних стогонів, в руйнаціях Фаетонів — нещасних планет і загибелі наднових зірок, в кривавому народженні нових істот — тварин чи людей і в агонії їхньої смерті, яка не розв'язує вічного запитання: Навіщо? Навіщо? Навіщо?

— У мене голова йде одуром, — простогнала моя наречена. — Скажи, нарешті, чого ти бажаєш?

— Тікаймо, кохана! Зважся! Ми з тобою покинемо звичне життя. Ми почнемо містерію нового буття…

— Куди ти хочеш втекти?

— Забудь ветхі слова: куди? навіщо? як? Імпровізація відкидає узвичаєне. Ми вирішимо це на льоту. Ми кинемося в безодню можливостей…

— Божевілля!

— Може! — радісно скрикнув я, відчуваючи, як хвиля натхнення заливає всього мене. — Ми будемо божевільними і щасливими. Кожна мить відкриватиме перед нашими пробудженими серцями такі дива, які не марилися нікому. Глянь — навіть ортодоксальна наука відкриває нечуване. Місяць — той місяць, який ми тисячами років вважали природним тілом, тепер виявляється утвором розуму. Збагни це! Отже існує цивілізація, розум, який грається планетами, як м’ячиками. Кидає їх у примхливий політ між зорями, долає

галактичні безодні, засіває планети зернами нового життя, дає мутації еволюціям, щоб пробудити в них розум і людські почуття. Може, й ми такий дивовижний експеримент? Може, наші таємничі прабатьки, які колись прибули з галактичних безодень на Місяці, чекають, що їхні нащадки сміливо ринуться у безодню Метагалактики? Що розірвуть деспотію Часу й Простору? Що відкинуть механістичні уявлення про Всесвіт і стануть його повелителями, а не слухняними маріонетками природної чи штучної програми? Лавина казкових ідей заливає землю, психосфера Землі тріщить від потоку нових уявлень, і має статися щось нечуване, катастрофічне, але прекрасне! Як колись Коперник та Джордано Бруно метнули Землю у блискавичний політ, скинувши її з спини черепахи, так і тепер ми відкриваємо двері у прірву невимірності. Цей новий погляд покаже, що Сонце — не куля мільярдноградусної плазми, а магнітна лійка-прохід до Гіперпростору, до нового Всесвіту,

для якого наш Час, Простір і все, що в ньому, — лише частка, лише якийсь окремий вияв. І як по тоненькому корінцю дерево посилає енергію для плоду, так і Гіперсвіт через сонячний канал ллє нам свою живоносну енергію, викохуючи в лоні Тримірності нових істот — грядущих жителів Свободи. Чуєш? Наш Всесвіт може виявитися лише Чревом Вселенського існування. І коли в серці людей народжується прагнення до Свободи, коли вони відчувають необхідність нових обріїв — це означає, що настає пора народження, що мисляча істота передчуває нову ступінь буття…

— Хай так, — втомлено сказала моя наречена. — Я зрозуміла твої прожекти, твої хворобливі ідеї. Якщо вони й мають якесь зерно, якусь раціональну краплинку…

— Раціональної — ні, — злякано скрикнув я.

— Гаразд. Слухай мене, я тебе досить слухала. Якщо — я кажу — в твоїх ідеях є слушність, то вона не для мене. Я ще не готова для таких рішень. Для мене це лише патологія і єдина реакція…

— Дзвінок до психіатричної лікарні, — підхопив я.

— Так, — холодно згодилася вона. — Я не вмовлятиму тебе, щоб ти забув свою розмову і йшов спати. Я не хочу, щоб ти завтра приходив до мене. Я розриваю наші заручини. Бенкет відбудеться, бо гостів незручно одсилати ні з чим…

— Яка ж причина тепер для бенкету, — іронічно запитав я.

— Святкування мого прозріння, — з погордою озвалася вона, встаючи з крісла— Я жалкую, що це сталося пізно. А втім все вчасно. А тепер слухай. Я скажу без кучерявості, без барвистості. Просто і зрозуміло. Те, що ти тут наговорив — лише надмірність інформації, яку твій бідолашній мозок не встиг асимілювати. Інформація захлюпнула тебе і ти… чокнувся,

висловлюючись популярно. Твій мозок, рятуючись від того потопу, блискавично змоделював нову схематику Всесвіту, щоб втиснути в неї океан парадоксальних ідей. Інакше — була б катастрофа. Інформація не може перебувати в безсистемності, отже ти для неї створив фантасмагоричну форму. Твій Новий Світ — лише химера, міраж на обрії. Я не хочу жити в повітряних замках. Я не хочу божеволіти. Мені зручно сидіти в оцьому кріслі, приємно відчувати доторк руки коханого чоловіка — тепер це буде не твоя рука, — приємно смакувати рибу в томаті, солодко ніжитися на світанку під ковдрою. Я людина. Я дитя Землі. Я не хочу, щоб мене захлюпнула неозначена, нестримна стихія імпровізації й свободи. Неокраєна свобода, невправлена в ритм імпровізація — це жахливо. Зажди, не роби нажаханих очей, я вже кінчаю! Кожної миті чекати несподіваного, бути в вічній напрузі — дякую красненько, я не здатна на таке нескінченне терзання…

— Натхнення!

— Як для кого! Для мене — вічний неспокій. Я хочу знати, що мене кожного вечора чекатиме коханий, що ми з ним підемо гуляти чи цілуватися, що в мене народиться дитина, що вона ходитиме до школи. Я уявляю це, і радісно чекатиму, коли це уявлення стане життям…

— І тобі не закортить розірвати потік звичайності, щоб осягнути небувале?

— Ніколи! Для мене казка — звичайне життя. Прощай, колишній наречений! Колись ти вилікуєшся від своєї химери, та буде пізно!

— Не вилікуюся! — засміявся я, прямуючи до дверей. — Я вічно хворий, навіки вічні! Попрощатися з мамою чи не треба?

— Не треба — я сама скажу! — сухо одвітила вона.

Грюкнули двері. Дихнули на мене востаннє французькими духами і запахом риби в томаті.

Впала з плеч гора. Так легко, легко. Смуток тане в далечині минулого. Нема за чим жалкувати. Жаль — то лише непорвані ниті давніх поєднань. Свобода! Свобода!

Знову на придніпрянські схили. Я хочу впитися волею, відчуттям небувалого. Хто розділить зі мною радість і неясне томління?

Нічні роси обнімають осінні дерева. В сутіні кружляє темне листя, струшує на землю краплини. А вони самоцвітно виблискують в промені місяця і здається — з дерев облітають зореносні зерна.

О ніч! Небувала ніч! Полони мене, полони божевільністю, з якої не буде вороття!

Небо розкриває вогнисту книгу. Скільки поколінь читало її, а вона — вічно нова, незаймана. В серце безмовно проникають таємничі руна, збуджують несказанні думи. Як добре, що я розірвав вікову павутину. Мені легко, мені легко так, що свідомість тріскається від тягаря свободи!

Я дивлюся в зоряне поле, чогось там шукаю. Чого? Єство хвилюється, бо мас розпочати нову неозначену стежку — у порожнечі, де кожен крок — імпровізація і нежданe.

Хтось підходить до мене зацікавлено зупиняється.

— Чудова ніч…

Я мовчу.

— Ясні зорі, певно, буде гарна погода?

Боже мій, які необов’язкові слова! Гарна погода? А яка вона гарна? Для кого? Для хлібороба, що чекає дощів на поля, чи для рибалки, який прагне сонячної днини, чи для хворого, що полюбляє хмарну днину без яскравого сонця? Я дивлюся на нього, зітхаю: людина як людина — повновиде симпатичне обличчя, порожній погляд, який вічно треба заповнювати новими й новими враженнями, блискучі від ситої вечері губи.

— Я не синоптик, — відповідаю йому. — І мене не цікавить погода зовнішня. Найголовніші бурі і грози — в душі.

— Тоді ви певно астроном, — усміхається чоловік. — всі зорезнавці — божевільні трохи. Еге ж? Ви так уважно розглядали небо, що я звернув увагу. Чи не скажете, як зветься оте сузір’я? Ось це, таке кучеряве, в ньому багато ясних зірок!..

О, смішний чоловіче! Як зветься? Навіщо тобі порожні слова? Навіщо таблички з назвами на безмірних сторінках величної книги неба?

— Ви мовчите? Чому? Мені так кортить знати назву сузір’я?

— То сузір’я Зелених Риб, — усміхаюся я.

— Щось не чув про таке, — спантеличено каже невідомий. — Ви, певно, жартуєте?

Я весело дивлюся на нього. Добродушне обличчя чоловіка нахмурене. О, мій друже! Я не жартую нині. Я відчув подих таїни, ось тепер можу відповісти тобі на будь-яке запитання. Казка відчиняє мені свою віковічну браму, замкнену для сонних душ.

— Справді, це сузір’я Зелених Риб. Бачте — третя зліва зоря, вона блимає блакитним вогником. Біля неї є чарівна планета. Там тихі ріки, спокійні озера, казкові ліси, сповнені співучими птахами, а у воді — ласкаві зелені риби. Вони довірливо йдуть до рук людині. Лихо ж у тому,

що люди рідко з’являються там, може, лише у снах, які інколи сняться тим рибам. І зелені риби ждуть-не діждуться, щоб люди прийшли на їхню планету. Бо мають ті мешканці прозорих аквамаринових вод гаряче серце у своєму холодному тілі. Їхнє серце сповнене смутку й пісні, а нікому проспівати ті дивовижні пісні. Чуєте, друже? Зелені риби чекають чуда, щоб хтось відвідав їхню небувалу планету. Давайте майнемо з вами до далекого світу, послухаємо, як співають зелені риби! Куди ж ви?..

— Божевільний! — злякано мовив чоловік і зник у пітьмі каштанової алеї. Зник так же безслідно, як і з’явився.

Мені стало тужливо і весело. Невже я лише жартував? Невже я задарма покинув колишню наречену? Невже отак і ходитиму поміж зачарованими деревами, чекаючи чуда? Ні! Творитиму його сам! Тепер же, ось зараз піду, знайду живу душу, яка зрозуміє мене і піде у вир небувалого.

Сьогодні вночі або ніколи!

Хіба ще отак коли-небудь світитимуть зорі — довірливо, ясно, незбагненно?

Піду. Мовчазно дивитимусь в очі, сподіватимусь. Невже ніхто не захоче розірвати павутину реального, щоб полетіти на казкову приязну планету Зелених Риб, які одвіку ждуть серед прозорого плину свого ласкавого господаря?!